

PEDIATRIYADA HAMSHIRALIK ISHI JARAYONINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA BU SOHADA SIMULYATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH

Akramxujaeva Aziza Baxodir qizi

Toshkent Tibbiyot Akademiyasi

Assistent

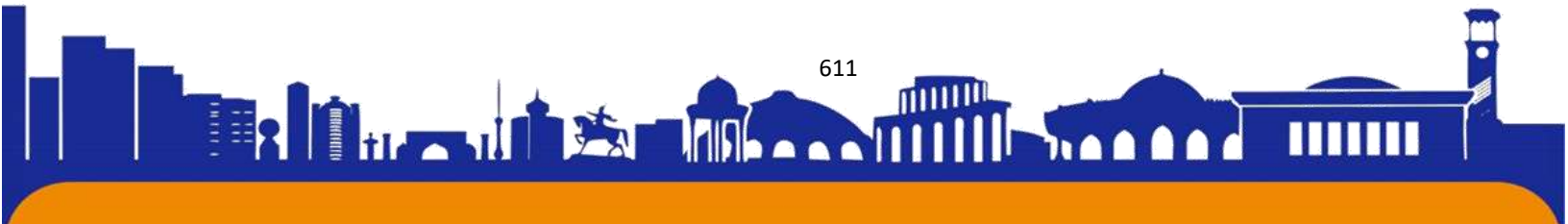
Annotatsiya: Ushbu maqolada pediatriya sohasi haqida qisqacha ma’lumot berilgan. Pediatriya bolaning o’sish va rivojlanish davrlarini o’rganadi. Shuningdek, pediatriyada hamshiralik ish jarayonining o’ziga xos xususiyatlari va bu sohada simulyatsion texnologiyalardan foydalanish bo’yicha fikrlar qayd etilgan

Kalit so‘zlar: pediatriya, bola, hamshiralik ishi, simulyatsiya, fiziologik xususiyat, muolaja, korreksiya

Pediatriya yunoncha “pedos” - bola, “uatriya” - davolash so‘zlaridan kelib chiqqan bo‘lib, bolalarning rivojlanish qonuniyatlarini, kasalliklarning sabablari va mexanizmi, davolash va oldini olishni o’rganadi. Katta odamlardagi ko‘p kasalliklarning kelib chiqishi g‘o‘daylik yoshiga borib taqaladi. Shuning uchun, bolalik davri, rivojlanish sharoiti va bola tarbiyasi qanday o‘tgan bo‘lsa, katta odamning sog‘ligi holati xuddi shunday bo‘ladi.

Pediatriya bolaning o’sish va rivojlanish davrlarini, bola hayotining har bir yosh bosqichlariga xos alohida morfologik, fiziologik va psixologik o‘zgarishlarni o‘rgatadi. Shu sababli bolaning klinik anatomiyasi to‘g‘risidagi bilimlar o‘z vaqtida tekshirish usullarini o‘tkazish va olingan natijalarni baholashga asos bo‘ladi. Bundan tashqari, asosiy anatomo-fiziologik xususiyatlarini hisobga olish, bolaning kun tartibi va hayot muhitini aniq tashkillashtirishga asos bo‘ladi. Umumiy amaliyot shifokori (UASh) bola va uning ota - onasi bilan doimiy muloqotda bo‘ladi. UASh yaxshi psixolog va pedagog bo‘lishi kerak. Bu unga ota - ona va bemor oldida o‘z obro‘sinini ko‘tarishiga yordam beradi, natijada bolani tezroq tuzalishiga olib keladi.

Bola organizmi nozik bo‘ladi, shuning uchun bolani parvarishlash tartibi buzilsa, bola tez-tez kasallanadi. Bola injiq, yig‘loqi bo‘lib qoladi, sizga ko‘rinishdan bosh tortadi. Ammo siz bolani chuqur ko‘rikdan o‘tkazishingiz, to‘g‘ri tashxis qo‘yishingiz va davolashingiz shart. Bola organizmi kattalarnikidan o‘zining yoshiga xos anatomo - fiziologik xususiyatlari bilan yaqqol farq qiladi. Bolalar kasalliklari propedevtikasi

pediatriyaning asosi hisoblanadi. Bolalar kasalliklari propedevtikasida quyidagilar o'rganiladi:

1. Bolalarning yoshiga xos anatomo - fiziologik xususiyatlari va parvarishlash tartibi.

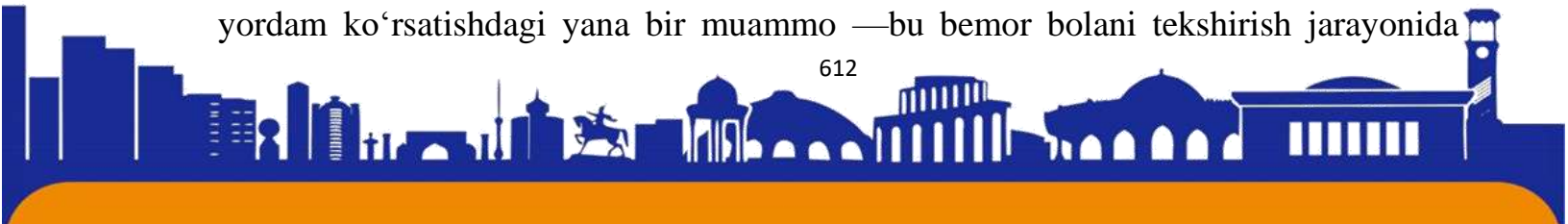
2. Bolani ko'rish va anamnez yig'ish.

3. Kasal bolalarning umumiy semiotikasi.

4. Sog'lom bolalarning yoshiga qarab, ovqatlantirish texnikasi, sog'lom bola

Hamshiralik ishi jarayonini tashkil qilishda bemor bolaga faqat bemor deb emas, balki shaxs sifatida qaraladi va uning atrofidagi qarindoshlari, yaqinlarining munosabati ham inobatga olinadi. Shuning uchun ham hamshiralik ishi jarayonining klinik fanlarni o'qitish jarayonida o'rganilishi o'rta tibbiy xodimlar tayyorlashda birinchi o'rinda turadi, chunki u biror vaziyatni yoritish muammolarini har taraflama hal qilish, bemor bolaga sifatli yordam ko'rsatishni ta'minlaydi. Bolalar bilan ishlashda ko'pincha qiyinchiliklarga duch kelamiz. Chunki hamshira nafaqat bemor bola, balki uning atrofidagilar (ota-onasi, buvasi) bilan ham muomala qilishiga to'g'ri keladi, bu esa o'z navbatida hamshiralarga katta mas'uliyat yuklaydi. Hamshiralik ish faoliyatida bola organizmining anatomik, fiziologik xususiyatlarini va ayrim kasalliklarning kechishini yaxshi bilishlari lozim. Hamshiralik ishi jarayonini tatbiq etishda avvalo hamshira hamshiralik ishi jarayonining maqsadini aniqlab olishi kerak. Shu holdagina bola nimaga muhtojligini aniqlash imkoniyati tug'iladi. Boladagi asosiy muhtojlik yoki muammolari quyidagilardan iborat:

Universal muammolar aniqlab olinadi, ya'ni har bir yoshdagi bolalarga yoshiga qarab ovqatlantirish, ozodalikka rioya qilish, tana haroratini bir maromda ushlab, kiyinish, yechinish, uxlash va hokazolar. Odatda, universal talablarni ajratish qiyin emas, chunki ular bolaning yoshiga qarab rivojlanish xususiyatlaridan kelib chiqadi (ratsional ovqatlantirish to'g'risida tushuncha, rejali ovqatlantirish, uyquning buzilishi, bolaning shaxsiy gigiyenasi, kiyinishi va hokazo). Bundan tashqari, hamshira bemor bolaning potensial muammolarini aniqlashi kerak, uning o'sishi va rivojlanishiga tegishli (aqliy va jismonan o'z tengdoshlaridan orqada qolishi, tarbiyasizlik, fikrlash qobiliyatining yo'qligi). Aynan shu muammolar bolalar hamshirasi uchun qiyinchiliklar tug'diradi, chunki ko'pincha ular bemor bola bilan muloqotda bo'lmaganlari sababli bolaning xulq-atvorini kuzata olmaydilar. Bolalarga yordam ko'rsatishdagi yana bir muammo —bu bemor bolani tekshirish jarayonida

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2023 SJIF(2023)-3,778 Volume-1, Issue-12

uning sogʻligidagi oʻzgarishlardir. Shifokorlar yosh bolalarni tekshirishda ancha qiyinchiliklarga duch keladilar, chunki 3—4 yoshgacha boʻlgan bolalar oʻz shikoyatlarini tushuntirib bera olmaydilar, ogʻriyotgan joyini koʻrsata olmaydilar, yana bir qiyinchilik tomoni, ular tana harorati koʻtarilganda ham oʻynab yuraveradilar. Muammolarning barcha uch turini aniqlash, hamshiralik ishi jarayonining ikkinchi maqsadini amalga oshirish uchun muhim, yaʼni bemor parvarishi natijalari, vaziyatga qarab birinchi oʻrinda yosh bolalarning shaxsiy gigiyenasiga rioya qilish yoki bolaning tarbiyasi bilan bogʻliq muammolarni hal qilish yotadi.2Hamshiralik ishi jarayonini tashkil qilishda hamshira kasallik faqat bemorning muammosigina emas, balki uning qarindoshlari ham muammosi ekanligini esdan chiqarmasligi lozim. Bemorni stasionarga yotqizishda uning oilaviy sharoitini inobatga olish zarur. Hamshiralik ishi jarayoni 5 asosiy qismdan iborat:1) tekshiruv (muammolarni aniqlash); 2) hamshira tashxisi (xulosalar chiqarish);3)parvarish rejasini tuzish (bajariladigan ishlarni tartiblash); 4) amalga oshirish (rejadagi ishlarni bajarish); 5)natija (bajarilgan ishlarni baholash).

Asosan, hamshiralik ishi sogʻlom yoki bemor bolani tekshirishdan boshlanadi. Odatda 4—5 yoshgacha.boʻlgan bolalar ogʻriyotgan joyini koʻrsata olmaydilar. Shu sababli tibbiyot hamshiralari aksariyat maʼlum maʼlumotlarni bolaning onasi yoki uning yaqinlaridan olishlari mumkin.2. Agar tekshirish vaqtida kerakli axborot yigʻilgan boʻlsa, hamshira tashxisini qoʻyish qiyin emas. Pediatriyada hamshiralik tashxisi 3 qism dan iborat:1. Bio-geneologik rivojlanish xususiyatlari, avvalgi kasalliklari, jarohatlar, akusherlik analezi;2. Sotsial (ijtimoiy tarbiyalash tipi, oilaviy sharoit);3. Klinik (sogʻligI bilan bogʻliq boʻlgan asosiy muammolar).3. Hamshiralik ishi parvarish rejasini tuzishda qoʻshimcha tekshiruv, shoshilinch yordam , parhez va medikamentoz korreksiyadan tashqari, bemorning himoya modelini ham inobatga olish zarur.4. Hamshira nafaqat biror-bir tadbirni rejalashtirishi, balki uni amalga oshirish lozim. Amalga oshirishning 3 asosiy turi mavjud:1. Biror-bir narsaga bogʻliq faoliyat turi, masalan, bemorga shifokor koʻrsatmasiga binoan antibiotiklar buyuriladi, hamshiradan uni amalga oshirish uchun faqat bilim va koʻnikma talab qilinadi;2. Biror narsaga bogʻliq emas —hamshiraning mustaqil ishlashi (masalan, bolaning onasini massajga yoki ovqat pishirish texnologiyasiga oʻrgatish);3. Bir-biriga bogʻliq holda —hamshiraning boshqa mutaxassislar bilan hamkorlikda ishlashi (masalan, stomatolog maslahatidan soʻng ogʻiz boʻshligʻini parvarishlash).Amalga oshirish

bosqichida hamshira ish jarayoni xaritasini olib boradi, realizatsiya grafasida kim, qachon va qayerda bajarishini aniq ko'rsatadi va bajarilgan ishlar haqida o'z vaqtida qaydlar o'tkazadi..Shundan so'ng, hamshira keyingi bosqichga o'tadi. Bu bosqichda quyidagi ko'rsatkichlar e'tiborga olinadi:1. Bemorning muolajalarga bo'lgan reaksiyasini baholash (masalan, qat'iyon yotish rejimiga rioya qilinganda bemorni qo'yilishiga reaksiyasi); Muolajalar to'g'risida bemorning fikri; 3. Qo'yilgan maqsadga erishishni baholash, hamshira amalga oshirgan tadbirlarning to'g'riligini aniqlash uchun kerak. Agar ma'lum muddatda maqsadga erishilmasa, xato taktika qo'llangan yoki patsiyentni tekshirish to'la hajmda amalga oshirilmagan bo'lsa, demak, hamshiralik jarayonini birinchi bosqichdan boshlash kerak; 4. Ko'rsatilgan yordamni baholash. Hamshiralik ishi jarayoni pediatriyada tashkil etilgan eng zamonaviy modellardan bo'lib, hamshirada mavjud bo'lgan barcha imkoniyatlarni amalga oshirishga imkon beradi. Hamshirani shifokor buyurgan vazifani ado etuvchi shaxsdan yuqori malakaga ega bo'lgan mutaxassis darajasiga ko'taradi.

Bundan tashqari, pediatriya mashg'ulotlarida simulyatsiyadan foydalanish uchun bir nechta sabablar mavjud.

Birinchi, mashg'ulotlar uchun mavjud soatlar. Stress va charchoqning xavfsiz qaror qabul qilish va klinik ko'rsatkichlarga ta'siri to'g'risidagi bilimlarning ortishi stajyorning klinik tajribasini cheklash ta'siri ostida xizmat qilish soatlarining qisqarishiga olib keldi. Murakkab aylanish tizimlari, shuningdek, o'qitishning uzluksizligini va ish joyiga asoslangan baholash natijasida aniqlangan muammolar yuzaga kelishini kamaytiradi.

Ikkinchidan, pediatriya xizmatlari hozirda o'tkazuvchanlik va xarajat nuqtai nazaridan maqsadli yo'naltirilgan va bu mashg'ulotlar uchun bo'sh vaqtga ta'sir qilishi mumkin, ayniqsa palata va klinikalarda.

Pediatriyadagi klinik muhit ko'plab umumiy taqdimotlar haqida ma'lumot olish imkoniyatini taqdim etsada, klinik belgilar tezda yo'qoladi va pediatriyada bemorlarning almashinuvi ko'pincha kattalarga asoslangan mutaxassisliklarga qaraganda tezroq bo'ladi va klinik tajribani rivojlantirish uchun vaqt cheklangan. Stajyorlar uchun, ularning bilim darajasidan qat'iy nazar, tez-tez azob chekayotgan va kasal bo'lgan farzandlarini tekshirish uchun ota-onalarning roziligini olish qiyin bo'lishi mumkin. Xizmat ko'rsatish muhitida bemor birinchi o'rinda turadi. Ko'pgina mamlakatlarda bolalarning sog'lig'i va farovonligi bo'yicha ijtimoiy mas'uliyat nuqtai

nazaridan borgan sari kengroq vakolatlarni qamrab oluvchi pediatriya klinik xizmatlariga talab ortib bormoqda.

Xulosa qilib aytganda, pediatriya mashg'ulotlarida simulyatsiya amaliyotni o'rganishni yaxshilash uchun ishlatilishi mumkin. Bu bemorlarni himoya qilgan holda tinglovchilarni haqiqiy amaliyotga tayyorlash uchun ta'lim ko'prigi vazifasini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1.Qodir Inomov, Manzura G'aniyeva Pediatriyada hamshiralik ishi Tibbiyot kollejlari uchun o'quv qo'llanma G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi Toshkent —20072.

2.J.Eshqobulov, A.Mahmudov. Bolalar kasalliklari fani. Abu Ali ibn Sino nomidagi tibbiyot nashriyoti. Toshkent. 1993.

3.K.A.Svyatkina, E.V.Belogorskaya, N.P.Kudryavsev. Bolalar kasalliklari fani. Abu Ali ibn Sino nomidagi tibbiyot nashriyoti2. Gaba D. Sog'liqni saqlashda simulyatsiyaning kelajakdagi ko'rinishi. Qual Saf Health. 2004.

4.Rubio-Gurung S, Putet G, Touzet S va boshqalar. In situ simulyatsiya neonatal reanimatsiya bo'yicha trening.

5.Spedding R, Jenner R, Potier K. Pediatriyada aralash ta'lim. Shoshilinch tibbiy yordam: virtual o'rganishning dastlabki tahlili muhit.

6.Sabab J. Inson xatosi: modellar va boshqaruv. BMJ 2000.

7. Ker J, Bradley P. Tibbiy ta'limda simulyatsiya. In: Swanick T,ed. Tibbiy ta'lim seriyasini tushunish, 2014.

